

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****ADEM ATEŞ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2019/9769
Karar Tarihi	: 23/11/2022
Başkan	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: Engin YILDIRIM M. Emin KUZ Basri BAĞCI Kenan YAŞAR
Raportör	: Yüksel GÜNARSLAN
Başvurucu	: Adem ATEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müdafinin mesleki mazeret dilekçesinin kabul edilmemesi ve savunma için ek süre talebinin reddedilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Komisyon, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı ile müdafî yardımından yararlanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başlatılan soruşturma kapsamında 14/7/2017 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu anılan suçtan 25/7/2017 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılığın 3/8/2017 tarihli iddianamesiyle başvurusunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle hakkında kamu davası açılmıştır. İddianamede, başvurusunun ByLock isimli, kriptolu haberleşme programını kullandığı, örgüte müzahir dernek ve sendika üyesi olduğu, örgüt yararına bankacılık işlemleri gerçekleştirdiği iddialarına yer verilmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2017/62 sırasına kaydedilerek görülmeye başlanmıştır. Başvurucu, müdafinin hazır bulunduğu 26/9/2017 tarihli ilk celsede alınan savunmasında suçlamaları reddetmiştir. Yargılamanın 9/11/2017 tarihli ikinci oturumunda iddia makamınca esas hakkında mütalaa sunulmuştur. Başvurucu ve müdafî, mütalaaı inceleyip beyanda bulunmak için süre talebinde bulunmuştur. Mahkeme, süre talebinin kabulü ile duruşmanın 29/11/2017 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

6. Yargılamanın 29/11/2017 tarihli üçüncü celsesine mesleki mazeret bildiren başvuru müdafii katılmamıştır. Bu celsede müdafinin Mahkemeye ulaştırdığı 24/11/2017 tarihli mütalaaya karşı yazılı savunma dilekçesi ile 27/11/2017 tarihli mesleki mazeret dilekçesi okunmuştur. Başvuru, müdafii ile görüşemediğini ve savunmasını hazırlamadığını, talep ettiği belgelerin kendisine verilmeyeceğini, ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nı anlayamadığını beyan ederek bilirkişi raporu aldırılmasını ve savunmasını hazırlamak için ek süre verilmesini talep etmiştir.

7. Mahkeme kovuşturma evresinde dosyaya gelen bütün bilgi ve belgelerin sanığa okunması ve savunmasını hazırlamak için kendisine bir önceki celse süre verilmesi nedeniyle ek süre talebinin reddine karar vermiştir. Mahkemeye savunma yapmaması durumunda bu hakkından vazgeçmiş sayılacağı ihtar başvurusu yapılmış, esas hakkındaki mütalaaya karşı diyecekleri ve son sözü sorulmuştur. Başvuru, müdafii gelmeden savunma yapmak istemediği yönündeki beyanını yinelemiştir. Söz konusu celsede hüküm açıklanmıştır. Mahkeme, başvuru sahibinin silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. İstinaf ve temyiz kanun yolu incelemelerinden geçen hüküm Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 3/12/2018 tarihli onama kararı ile kesinleşmiştir.

8. Başvuru, nihai hükmü 19/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 15/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvuru; avukatının mesleki mazeret sunmasına, son savunma için yeterli hazırlığı bulunmamasına, duruşmanın karar duruşması olduğunu bilmemesine ve dosya içeriğindeki bilgi ve belgeler kendisine gönderilmemesine rağmen savunma yapmaya zorlanması ve avukatının yokluğunda karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde, başvuru sahibinin aşamalarda müdafii yardımından yararlandığı ve ikinci celsede savunmanın süre talebinin kabul edildiği belirtilmiştir. Diğer yandan Bakanlık, incelemenin ilgili mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Başvuru, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamış; dosya kapsamında yer alan ancak kendisine verilmeyen bilgi ve belgeleri Mahkemeden talep ettiğine ilişkin 10/10/2017 ve 27/11/2017 tarihli dilekçe suretlerini bireysel başvuru dosyasına ibraz etmiştir.

12. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (*Mehmet Fidan*, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

14. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindedir (*Erol Aydeğer*, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir.

15. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence, adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (*Ufuk Rifat Çobanoğlu*, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 37).

16. Anayasa Mahkemesi de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen *adil yargılanma* kavramı yanında *meşru vasıta ve yollardan yararlanma* kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

17. Savunma için *gerekli kolaylık* kavramı şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve *silahların eşitliğini* sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için *gerekli* olanlardır. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak kolaylıklardır (*Ufuk Rifat Çobanoğlu*, § 45).

18. Somut olayda başvuru ve müdafii yargılamanın ikinci celsesinde sunulan esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hazırlamak üzere süre talebinde bulunmuştur. Mahkemece talep kabul edilerek bir sonraki celseye kadar süre verilmiştir. Başvurucunun müdafii üçüncü celse öncesinde dava dosyasına meslek mazeret bildirmiş ve oturuma katılmamıştır. Tutuklu olarak yargılanan başvuru; müdafii ile görüşemediğini, savunmasını hazırlayamadığını, talep ettiği bilgi ve belgelerin kendisine gönderilmediğini beyan ederek ek süre talebinde bulunmuştur. Mahkeme, kovuşturma evresinde dosyaya gelen bütün bilgi ve belgelerin sanığa (başvurucuya) *okunmuş* olması ve savunmasını hazırlamak üzere kendisine bir önceki celsede süre verilmesi nedeniyle başvurunun ek süre talebinin ve müdafiiinin mazeretinin ayrı ayrı reddine karar vermiştir. Mahkemenin ek süre talebinin reddi gerekçesinden dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin ceza infaz kurumunda bulunan başvuruca gönderilmediği ancak duruşma sırasında okunduğu kanaatine ulaşılmıştır. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak yargılanan ve ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nı anlamadığını ifade eden başvurunun -başta ByLock kullanımına ilişkin teknik veriler olmak üzere- dosya içeriğindeki bilgi ve belgelere erişemediği ve celse arasında avukatı ile görüşemediği yönündeki beyanı gözönüne alındığında esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını planlayıp yapabileceği imkânından yararlandırılmadığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan başvurunun gözetilmesine alındığı tarih ile savunma için ek süre talebi reddedilerek mahkûmiyetine karar verildiği tarih arasındaki süre 4 ay 15 gündür. Dolayısıyla söz konusu talebin makul sürede yargılanma hakkı açısından yargılamayı uzatacağı da söylenemez. Yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel koşullarında- başvurunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için müdafî yardımından faydalanma hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddî ve manevî tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukukî yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun manevî tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddî zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddî tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/62; K.2017/48) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin **REDDİNE**,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 23/11/2022 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.